

نقشه وضعیت صنعت سینما

گزارشی از کلان صنعت سینما در ایران و جهان

نامافر
namafar.ir

بهار ۱۴۰۲
ویراست دوم

اطلاعات گزارش

نوع گزارش:	نقشه وضعیت
حوزه:	سینما
عنوان:	گزارشی از کلان صنعت سینما در ایران و جهان
نویسندگان:	سجاد شومالی، مهدی ولیزاده، امیرمهدی محمدی
ناظر ویراست دوم:	معصومه زورمند، محمدعلی امینی
تهیه شده در:	گروه سیاست پژوهی و تحلیل داده نمافر

فهرست مطالب

۵۷	ترویج و گفتمان سازی	۴	خلاصه مدیریتی
۵۹	< صفحه‌های اینستاگرام	۵	مقدمه
۶۰	< وبسایت‌ها	۶	روش‌شناسی پژوهش
۶۳	< سینماهای کشور	۷	کلمات کلیدی
۶۷	< جشنواره‌ها	۹	آموزش، پژوهش و محتوا
۷۰	< جمع‌بندی	۱۱	< آموزش آنلاین
۷۱	بازار و فروش	۱۷	< رشته‌های تحصیلی در ایران
۷۲	< ابعاد صنعت سینما در مقیاس جهانی	۲۳	< پژوهش‌های صنعت سینما
۸۴	< ابعاد صنعت سینما در ایران	۳۰	< جمع‌بندی
۹۴	< جمع‌بندی	۳۱	تولید و اشتغال
۹۵	مخاطب و مصرف	۳۴	< مشاغل فیلم‌های سینمایی
۹۶	< رفتار مخاطب در مقیاس جهانی	۳۷	< گروه شغلی بازیگری و کارگردانی
۱۰۸	< مخاطب و مصرف در ایران	۵۶	< جمع‌بندی
۱۲۵	< ذائقه مخاطب در ایران		
۱۲۹	< جمع‌بندی		

۱۳۱	تامین مالی
۱۳۳	« بنیاد سینمایی فارابی
۱۳۷	« مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی
۱۴۱	« جمع بندی
۱۴۳	حقوقی و نظارت
۱۴۴	« ارزیابی وضعیت محتوای مخرب فیلم‌های سینمایی در سطح جهان
۱۵۱	« جمع بندی
۱۵۲	فهرست نمودارها
۱۵۸	فهرست جدول‌ها
۱۵۹	منابع و مآخذ

خلاصه مدیریتی

برخی از مهمترین یافته‌ها که در این گزارش به آن پرداخته شده است، به ترتیب زیر است:

و فناوری‌های جدید مرتبط است، در طول زمان افزایش قابل توجهی را به همراه داشته است. در سطح جهانی ورود کارگردانان جوان به عرصه سینما از یک روند متعادل برخوردار است؛ اما ورود کارگردانان جوان به چرخه سینمای ایران روند بسیار کندی را طی کرده است.

در سایت IMDB بنیاد سینمایی فارابی بزرگترین تولیدکننده فیلم‌های ایرانی به شمار می‌آید.

امکانات توزیع و پخش سینما در سطح کشور مانند تعداد سینما و ذیل آن تعداد صندلی و سالن در وضعیت مطلوبی نسبت به استاندارد جهانی و جمعیت کشور قرار ندارد.

پس از سال ۲۰۰۰ میانگین فروش داخلی در کشور تولیدکننده فیلم نشان می‌دهد فیلم‌های تولید شده بدون فروش خارجی، زیان‌ده هستند و تنها با اتکا به فروش خارجی به سود می‌رسند.

در دهه ۹۰ تعداد تماشاگران سینمای ایران اگرچه با نوسان همراه بوده، اما روند کلی آن افزایشی بوده است. در سال ۹۸ و ۹۹ با توجه به همه‌گیری کرونا، تعداد تماشاگران با کاهش شدیدی همراه بوده است. همچنین به طور کلی میزان فروش سینمای ایران از لحاظ تعداد مخاطب روند کاهشی را از سال ۶۴ الی ۱۴۰۰ طی کرده است.

در سطح جهانی اغلب درآمد حاصل از فروش

- در بخش آموزش صنعت سینما، بیشترین آموزش‌های آنلاین در حوزه سینما مربوط به آموزش تدوین فیلم است.
- بنیاد سینمایی فارابی با ۱۲۸ عنوان کتاب مرتبط با سینما، برترین ناشر در این حوزه به شمار می‌رود.
- تعداد فیلم‌های اکران شده تا سال ۱۳۹۶ افزایشی بوده اما از سال ۱۳۹۶ تا سال ۱۳۹۸ روند آن کاهشی شده است. این موضوع را می‌توان متأثر از تأثیرات اقتصادی مانند افزایش هزینه ساخت فیلم و بلیت سینما به شمار آورد. همچنین در سال ۱۳۹۹ به دلیل همه‌گیری کووید ۱۹ اکران آثار سینمایی به کمترین تعداد رسیده است.
- بیشترین سهم شغلی مربوط به گروه بازیگری و تدارکات بر حسب تعداد نفرات است.
- تا دهه ۹۰ میلادی درصد فیلم‌هایی که از جلوه‌های ویژه میدانی یا بصری استفاده کرده‌اند، تقریباً مشابه بوده است. در حالیکه میزان به‌کارگیری جلوه‌های ویژه بصری که به تکنولوژی

گیشه‌ای فیلم‌های سینمایی در ژانرهای ماجراجویی، اکشن، طنز، درام، وحشت و دلهره‌آور خلاصه می‌شود، اما در سطح داخلی بیشترین فروش به ژانر کمدی و اجتماعی اختصاص یافته است.

اقبال مخاطب جهانی به تولیدات جدید سینمای شرق آسیا همچون کره جنوبی، چین و ژاپن رو به افزایش است.

«ژانر» مهمترین عامل موثر در تماشای یک فیلم از نگاه مخاطب ایرانی است.

اغلب حمایت‌های بنیاد سینمایی فارابی در یک بازه زمانی سه ساله ۹۷-۹۹ بر موضوعات اجتماعی، کودک و نوجوان و دفاع مقدس تمرکز دارد.

مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی بیشترین حمایت‌ها را از ژانر اجتماعی انجام می‌دهد.

براساس میانگین رده سنی هر کشور برای ۵ درصد اول فیلم‌های مخرب در سایت IMDB کشور هند با میانگین سنی ۰/۹۳ سال آسان‌گیرترین کشور است. در رده‌های بعدی ایتالیا با ۱۱/۲۶ و فرانسه با ۱۲/۳۵ قرار دارند. سخت‌گیرترین کشور اندونزی با میانگین ۱۸/۹۹ سال بوده، و سپس به ترتیب کشورهای سنگاپور، مالدیو و ایران در رده‌های بعدی قرار دارند.

مقدمه

صنعت فیلم و سریال در تعاریف مختلف به عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌های صنایع فرهنگی (Cultural Industries) و خلاق (Creative Industries) شناخته می‌شود.

این صنعت در دنیای امروز علاوه بر اثرگذاری گسترده فرهنگی اجتماعی، یکی از بزرگ‌ترین بازارهای مصرف بخش تفریحات و سرگرمی را در اختیار داشته و به ابزاری برای توسعه فرهنگی کشورها تبدیل شده است. ذیل این صنعت کلان، سینما با توجه به ابعاد گسترده‌ای که در همه کشورهای به خود اختصاص داده، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اما گیشه سینما در کشور تاکنون نتوانسته از نظر اقتصادی و فرهنگی، موفقیت چندان کسب کند تا بتوان آن را به صورت واقعی به مثابه یک صنعت به شمار آورد.

برای تحول در صنعت سینما، ابتدا لازم است، وضعیت فعلی آن به صورت دقیق بررسی شده و در یک مقایسه منطقی با وضعیت سینما در جهان ابعاد مختلف آن شفاف شود. در همین راستا نقشه وضعیت سینما با نگاهی آماری به بررسی این صنعت پرداخته است. اما پیدا کردن آمار و اطلاعات در

کشور ما مثل پیدا کردن سوزن در انبارگاه است. نبود شفافیت، انتشار ناقص و نامنظم آمار، منتشر نکردن آمار در قالب‌های استاندارد، تنها بخشی از مشکلات موجود در این مسیر است، به همین دلیل در راه تهیه این گزارش پیدا کردن آمار و اطلاعات یکی از چالش‌های اصلی ما بود. حوزه سینما در ایران مانند دیگر حوزه‌ها از فقر و نبود شفافیت آماری و داده‌ای رنج می‌برد و این مشکل کار را برای تحلیل و تحقیق در این عرصه سخت می‌کند. بخشی از این آمارها از طریق خزش سایت‌های مختلف و بخشی دیگر از راه بررسی دقیق گزارش‌های منتشر شده توسط نهادهای رسمی صورت پذیرفته است. داده‌های استفاده شده در این گزارش از سایت‌هایی نظیر Statista و IMDb گرفته تا فیلمو و گزارش‌های رسمی منتشر شده توسط نهادهای مختلف جمع‌آوری، صحت‌سنجی، طبقه‌بندی و تحلیل شده‌اند. البته همه این داده‌ها به دلیل محدودیت حجم و تنوع موضوعی در این گزارش بازتاب نشده است. برای دسترسی به داده‌های بیشتر در این موضوع می‌توانید به بخش سینما در سایت نمافر مراجعه کنید.

۱. تمامی شکل‌های موجود در این نقشه وضعیت که منبع آنها سایت IMDb بوده، فیلم‌های خارجی با حداقل ۱۰۰۰ و فیلم‌های ایرانی با حداقل ۱ رأی را در نظر گرفته است.

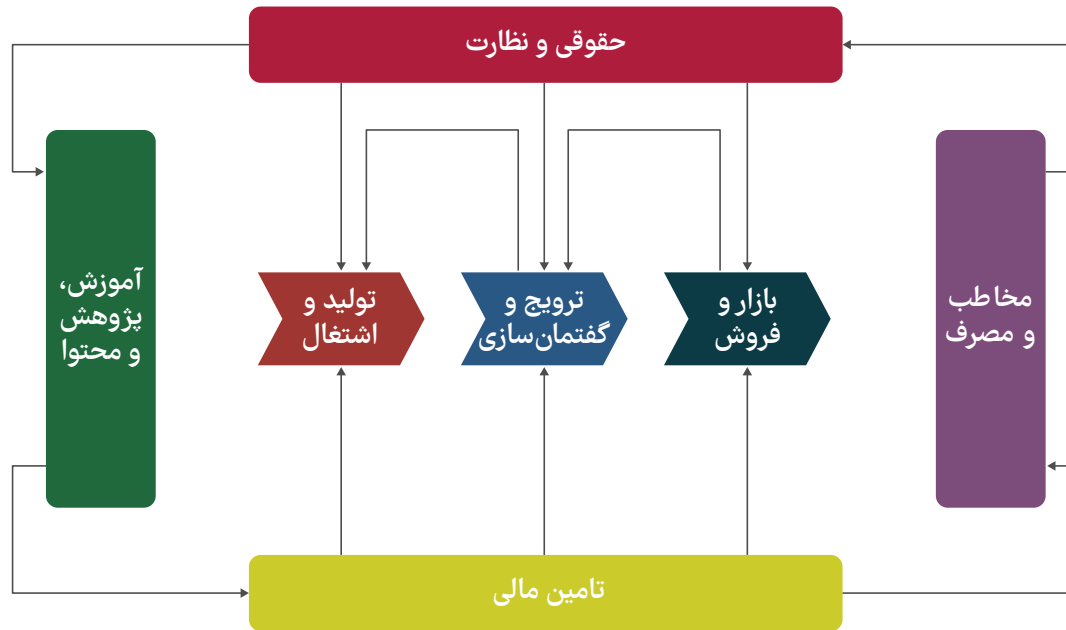
این گزارش در هفت فصل: ۱- آموزش، پژوهش و محتوا، ۲- تولید و اشتغال، ۳- ترویج و گفتمان‌سازی، ۴- بازار و فروش، ۵- مخاطب و مصرف، ۶- تأمین مالی، ۷- حقوقی و نظارت به بررسی وضعیت سینما پرداخته، و در هر فصل با بررسی آمارها وضعیت صنعت تحلیل می‌شود.

از تمامی کسانی که ما را در تهیه این گزارش یاری رسانده‌اند، تشکر می‌کنیم. از تیم تحلیل داده و تیم محتوایی نمافر که در طی تهیه این گزارش در کنار ما بودند و از کارشناسانی که با نظرات خود به غنای این گزارش افزودند سپاسگزاریم. هدف ما در نمافر جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها و اطلاعات مرتبط با صنایع فرهنگ بنیان و خلاق است. این فرآیند از یک سو تصمیم‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌ها در این حوزه را براساس داده و اطلاعات تسهیل خواهد کرد و از طرف دیگر چراغ راهی است برای فعالین و کارآفرینان این حوزه تا با چشمان بازتری در راه پربین و خمشان قدم بردارند.

روش شناسی پژوهش

براساس «سند نظام توسعه فرهنگ بنیان و خلاق» عوامل موفق شدن یا موفق نشدن این صنایع وابسته به اسبابی است که به صورت نظام مند با یکدیگر ارتباط چندسویه دارند. این نظام از ۷ جزء یا عامل تشکیل شده است:

۱. حقوقی و نظارت
۲. تأمین مالی
۳. آموزش، پژوهش و محتوا
۴. تولید و اشتغال
۵. اشاعه و ترویج گفتمان
۶. بازار و فروش
۷. مخاطب و مصرف

شکل ۱- چهارچوب تحلیل صنایع فرهنگ بنیان و خلاق

براساس این رویکرد و با توجه به شکل مقابل، وجود هر نقصی، حتی کوچک در هر یک از این اجزا منجر به اختلال کلی در نظام و شکست یک صنعت می شود. برخلاف آن، ارتقا و بلوغ هر یک از این اجزاء موجب موفقیت در آن صنعت می شود. گزارش حاضر براساس مدل مفهومی مقابل سعی دارد، با بررسی داده محور هر یک از اجزای این نظام در ایران و جهان، نگاهی نظام مند و یکپارچه به صنعت سینما داشته باشد.